

Utlåtande om förslaget till utveckling av nätverket av tjänster i enlighet med servicestrategin i Västra Nylands välfärdsområde

Ärende: 16/00.01.02/2024

Inlämnat via e-tjänsten utlåtande.fi 29.4.2024.

Boendetjänster för äldre och personer med funktionsnedsättning

FDUV är en riksomfattande intresseorganisation för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representerar tio lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2900 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland.

FDUV framför följande kommentarer gällande boendetjänster för personer med funktionsnedsättning.

1. Tjänster på svenska för personer med intellektuell funktionsnedsättning

FDUV noterar att förslaget inte specifikt presenterar hur just tjänster på svenska ordnas. Invånarnas rätt till att få social- och hälsovård också på svenska måste tryggas i praktiken och kräver planmässigt arbete av välfärdsområdet.

När det gäller tjänster på svenska för personer med intellektuell funktionsnedsättning framhåller FDUV vikten av samarbete mellan de tvåspråkiga välfärdsområdena. Även i lagen om ordnandet av social- och hälsovård stipuleras om skyldigheten för tvåspråkiga välfärdsområdena att samarbeta för att trygga tillgången till tjänster på svenska. Utgående från utkastet är det för FDUV oklart vilka tjänster för personer med funktionsnedsättning Västra Nylands välfärdsområde planerar att ordna i egen regi och vilka som ordnas i samarbete med de övriga välfärdsområdena. Enligt vår uppfattning ordnar ingen annan instans än Egentliga Finland välfärdsområde och deras KUR-serviceenhet till exempel särskilt krävande service för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Förbundet betonar också att experttjänsterna bör vara mobila så att personer med intellektuell funktionsnedsättning får sina tjänster där de lever och bor. Det krävs även samarbete över välfärdsområdesgränser bland annat när det gäller

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

boendeservice samt dag- och arbetsverksamhet för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning. Samarbetet med de övriga tvåspråkiga välfärdsområdena kunde därför framkomma tydligare.

2. Utgångspunkter för boendeservicen för personer med funktionsnedsättning

FDUV understöder varmt utgångspunkten att funktionshindersservicens uppgift är att främja ett självständigt, individuellt och meningsfullt liv för personer med funktionsnedsättning. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning befäster rätten att också personer med funktionsnedsättning ska få välja var, hur och med vem de bor. När boendeservice för personer med funktionsnedsättning utvecklas är det därför av yttersta vikt att personens individuella behov och önskemål sätts i centrum samt att det finns olika boendialternativ i närsamhället att välja mellan.

På sidan 68 nämns att serviceboende också kan ordnas i det egna hemmet med hjälp av hemvård, närståendevård, personlig assistans, trygghetstelefontjänst och måltidsservice. Det här anser FDUV är ett välkommet alternativ som borde främjas för de personer som inte vill eller kan bo i ett gruppboende. Det är viktigt att utreda behovet av den här boendeformen och att det här boendialternativet utvecklas, utvärderas och följs upp. Det här borde också beaktas i samband med uppföljningen av välfärdsområdets tjänster. Därtill efterlyser FDUV ett nationellt program för utvecklande av tjänster som stöder boende i närsamhället, så som utvecklande av fritidssysselsättningar, stödpunkter mm. (i stil med KEHAS-programmet 2010-2020).

3. Riktlinjer, planer och åtgärder i servicestrategin och budgeten enligt välfärdsområdesfullmäktiges beslut

FDUV understöder servicestrategins riktlinjer kring att boendeservice ordnas i närsamhället och att välfärdsområdet samarbetar intensivt med kommunerna och privata serviceproducenter. Det konstateras även att välfärdsområdets egen roll i byggandet och ägandet av lokaler bedöms. FDUV anser att det är viktigt att välfärdsområdet tar en aktiv roll i utvecklingen av boendeservicen. Dessutom framhåller förbundet att i planeringen av nya boenden är det viktigt att i ett så tidigt skede som möjligt koppla in expertis kring behoven hos personer med intellektuell funktionsnedsättning och autism. Därtill är det även viktigt att samarbeta med civilsamhällesorganisationerna.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV understöder servicestrategins riktlinjer kring vikten att öka servicens mångsidighet och att tjänsterna utgår från de individuella behoven.

Gällande korttidsvården och förslaget att utnyttja digitala verktyg för att boka vårdplatser påpekar FDUV att utdelningen av korttidsvårdsplatser måste grunda sig på familjernas individuella behov och inte enligt vem som är ”först till kvarn” i ett digitalt bokningssystem.

På sidan 69 konstateras vidare att en äldre person med funktionsnedsättning hänvisas enligt sina individuella behov i regel till servicen inom äldreomsorgen. FDUV understryker att när det gäller personer med intellektuell funktionsnedsättning är det av yttersta vikt att hänvisningen i så fall sker enligt en individuell bedömning. Äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning har särskilt behov av kunskaper om kommunikation, bemötande, självbestämmande och delaktighet för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Eftersom de hela sin uppväxt varit beroende av socialvård har de inte heller haft samma möjligheter som majoritetsbefolkningen att skapa nätverk som kan stöda upp på ålderdomens höst. Därför ser vi att personer med intellektuell funktionsnedsättning också i fortsättningen behöver få stöd via speciallagarna, då tjänsterna inom den allmänna lagen (äldreomsorgen) inte är tillräckliga eller lämpliga.

I förslaget konstateras att andelen direktupphandling av köpta tjänster ska minimeras. FDUV påminner välfärdsområdet om att fästa särskild vikt vid språkliga rättigheter och det svenska språket i samband med upphandlingar, vilket borde lyftas fram i förslaget. Särskilt när det gäller boendetjänster för personer med intellektuell funktionsnedsättning bör direktupphandlingar användas för att säkerställa att servicen finns även på svenska. Det kan vara utmanande för de små svenska aktörerna att delta i upphandlingar, vilket kan leda till att tillgången till svenskspråkiga tjänster försämras om inte de språkliga rättigheterna beaktas i den upphandlingsprocessen.

4. Riktlinjerna för utveckling av servicenätverket

Enligt riktlinje 1 ska servicenätverket dimensioneras till att motsvara servicebehovet. Dessutom nämns att klientplatser inom särskilt krävande boende ska utökas. På sidan 74 framgår dessutom att det planeras en nybyggnad för krävande och särskilt krävande stöd i Esbo. I utvecklingen av särskilt krävande boendeservice är det även viktigt att beakta behoven hos svenskspråkiga med intellektuell funktionsnedsättning.

Enligt riktlinje 2 ska dygnet runt enheter med färre än 15 klienter slås samman eller ändras till att betjäna mer krävande klientgrupper. FDUV oroar sig för att välfärdsområdet bildar allt större boendeenheter. Grupper och boendeenheter ska vara små för att förhindra institutionsliknande arbetssätt och främja en hemlik och mänsklig miljö där självbestämmande beaktas.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV hoppas därför att det inte skapas enheter med 15 platser i samma byggnad, utan att de i så fall är uppdelade mellan flera olika byggnader. Överlag vill FDUV fästa välfärdsområdets uppmärksamhet vid vikten av små boendeenheter. Vi påminner än en gång om att Finland så sent som 2010-2020 genomfört KEHAS-programmet för att komma bort från institutionsplatser som boendeform. Förutom att de är ekonomiskt dyra att upprätthålla leder större enheter också till större omsättning av personal och den stödbehövande reduceras till en i mängden. En sådan utveckling är inte i enlighet med FNs funktionshinderkonvention CRPD.

Riktlinje 3 handlar om att boendeobjektens servicestruktur och servicenivå ändras till att motsvara servicebehovet. Det är av yttersta vikt att de individuella behoven beaktas och att alla får en adekvat boendeservice. FDUV påminner om att behovet av service kan förändras hos personer med intellektuell funktionsnedsättning under livets gång och tjänsterna måste därför vara flexibla. FDUV betonar att personer med funktionsnedsättning har rätt att flytta från en boendeform till en annan och rätt att flytta från en ort till en annan. Samhället ska stöda personen att flytta från boendeformer med mycket stöd mot ett mera självständigt boende då personen erhållit tillräckliga ”boendekunskaper”. Ingen ska ändå behöva flytta mot sin vilja.

5. Uppskattade konsekvenser för boendeservicen för personer med funktionsnedsättning

FDUV anser att det viktigt att det finns adekvata mätare för att följa upp effekterna av hur tjänsterna fungerar för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Att följa upp beläggningsgraden och väntetiderna är viktiga mätare som behöver kompletteras för att ge en fullständig bild av situationen. FDUV betonar att det även är viktigt att följa upp om det finns adekvat boendeservice som svarar mot de individuella behoven. Många vuxna med intellektuell funktionsnedsättning kan i flera år bo med sina föräldrar i stället för att flytta till ett eget boende i och med att utbudet inte har svarat på de individuella behoven.

FDUV understöder användningen av kundnöjdhets- och närståendekäter. FDUV samarbetar gärna med välfärdsområdet för att säkerställa att även personer med intellektuell funktionsnedsättning får sin röst hörd i utvecklingen av servicen.

FDUV ställer sig frågande till mätaren ”antal deltagare i dagverksamhet på distans”, det behövs även andra mätare för dagverksamhet. Över lag innehåller förslaget väldigt få riktlinjer kring utvecklingen av dag- och arbetsverksamheten. Boendeservicen och verksamheten för meningsfull sysselsättning är nära kopplade till varandra och därför skulle det vara önskvärt att förslaget i högre grad beaktar utvecklingsbehoven i dag- och arbetsverksamheten. FDUV framhåller vikten av att dag- och

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

arbetsverksamheten är mångsidig och att det finns verksamheten som inte är i själva boendeenheten eller i nära anslutning till den. Dessutom borde även arbete med lön beaktas.

FDUV föreslår att välfärdsområdet även skapar mätare för att följa upp hur de svenskspråkiga tjänsterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning förverkligas. FDUV samarbetar gärna med välfärdsområdet med att utveckla dessa mätare.

Helsingfors 29.4.2024

Annette Tallberg-Hahtela
verksamhetsledare

Vanessa Westerlund
sakkunnig inom påverkansarbete

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

FDUV arbetar för frihet, delaktighet, utveckling och valmöjligheter för alla
– också för dem som behöver stöd i vardagen.